

PRANO SKARDŽIAUS LAIŠKAI WILLIAMUI R. SCHMALSTIEGUI*

[1]

Washington, D. C.
1970.I.23.

Didžiai gerbiamas Tamsta,

J. Mikkolos *Baltisches u. Slavisches* (1902/3) nėra Kongreso bibliotekoje; tos knygelės nerodo ir Union Catalog, taigi veikiausiai jos nėra ir šiame krašte; gal kur viešojoje bibliotekoje (public library) galėtų atsirasti?

Prieš kelias dienas gavau Baltic Linguistics korektūrą. Ačiū. Dabar po truputį skaitinėju. Ar ką galėsiu apie tai parašyti, vėliau tegalėsiu pasakyti, kai būsiu su visu leidiniu kaip reikiant susipažinęs.

Šiuo tarpu aš jau galutinai peržiūrėjau ir po truputį dar papildinėju savo parašytą kalbotyrinį darbą *Lietuvių vandenvardžiai su -nt-*. Šio darbo iš viso yra apie 100 psl. Dėl tiesioginių lietuvių kalbos šaltinių stokos aš visos šios didžiai sudėtingos ir painios problemos, žinoma, negalėjau kaip reikiant išspręsti, – nemaža dalykų palikau atvirų ateičiai spręsti, – bet, tikiuosi, visą šį klausimą būsiu kiek pirmyn pastūmėjęs. Tą darbą geriau tiktų spausdinti kuria svetima kalba, bet aš abejoju, ar tai galėsiu padaryti. Mat, aš bibliotekoje bedirbsiu pasakutinius metus, po to reikės persitvarkyti, ir todėl aš ilgiau nebenoriu užtrukti; antra vertus, man tai jau didžiai nusibodo. Pagaliau lietuviai nori patys tą darbą išleisti, nors platesnei lietuvių visuomenei jis yra „persausas“, t. y. nepraktiškas.

Šalia to jau spausdinamas mano ir kitas darbas – *Ankstyvesnė ir dabartinė lietuvių bendrinės kalbos vartosena*. Tai yra jau tik aprašomasis istorinis darbas, iš dalies kiek susijęs ir su praktika. Aš noriu čia aiškiai išskirti prieškarinės ir pokarinės lietuvių bendrinės (literatūrinės) kalbos bendrumas ir skirtumus.

Su didžia pagarba

* Visi čia skelbiami Pr. Skardžiaus laišakai yra rašyti lietuviškai. Jie rašyti mašinėle, išskyrus 1970 05 11 laišką, rašytą ranka. Laiškų rašyba ir skyryba netaisyta.

Laiškai ypač gali būti įdomūs lietuvių kalbos tyrinėtojams dėl juose aptariamų lietuvių kalbos istorinės gramatikos problemų. Jie pateikia ir tam tikros medžiagos mūsų žymiojo kalbininko biografijai.

Šių laiškų kopijas Lietuvių kalbos institutui perdavė prof. W. R. Schmalstiegas, spaudai parengė A. Sabaliauskas.

[2]

Washington, D. C.
1970.5.11.

Didžiai gerb. Tamsta!

Tamsta jau kartą mane klausei šito dalyko, ir aš Tamstai ką galėdamas atsakiau; dabar nieko naujo nebegaliu pridėti. Tai yra gana painus dalykas. Chr. Stangas tesinaudoja A. Bezzenbergerio BGLS., bet iš niekur kitur daugiau žinių nepateikia; tų pačių BGLS pavyzdžių kritiškai nediskutuoja; o dabartinės kalbos, tarmių, pavyzdžiai to nepatvirtina. Pagaliau, čia iškyla visa dvibalsio *ie (ei):ai* kilmės problema. Man atrodo, tai dar kaip reikiant neišspręsta. Aš pats tai iš dalies esu palietęs ZfslPh XXVI, 375–382(1958).

Gaila, kad Kazlauskas negalės čia atvažiuoti. Jeigu Tamsta būsi Vilniuj šią vasarą, prašom pasveikinti nuo manęs Zigmą Zinkevičių, K. Ulvydą, J. Kruopą, A. Vanagą.

Su didžia pagarba

Pr. Skardžius.

[3]

Washington, D. C.
1971. III.12

Didžiai gerb. Tamsta,

Gaila, kad Tamsta, kaip reikiant neperskaitęs visos mano knygelės, tuojau pasidarei išvadą, kad „nereikia perdaug apkaltinti A. Lyberio, J. Kruopo ir kitų Lietuvoje“, nes „jie labai malonūs žmonės ir daro kaip galima daugiau paremti lietuviybę“. Tai aš gerai žinau: A. Lyberis, J. Kruopas ir K. Ulvydas yra mano seni pažįstami; šie pastarieji yra net buvę mano klausytojai. Aš nei kiek neabejoju, kad jiems didžiai rūpi lietuviybė, ir dėl to jų nei kaltinu, nei puolu. Aš su jais stengiausi knygelėj kalbėti dalykiškai, ir, kur reikėjo, vietomis net paremiu arba pateisinu pvz. V. Ambrazą, A. Sabaliauską arba K. Ulvydą. Bet ten, kur jie mus, prieškarinius kalbininkus, priskiria be jokio skirtumo prie buržuazinių kalbininkų arba tiesiog tokiais vadina, primeta mums antiliaudiškumą, liaudies kalbos paniekinimą arba primityvų nusistatymą prieš tariamą žodžių slaviškumą ir bent kelis kartus mums prikaišioja purizmą, ten aš kiek ir atviriau pasisakiau, ir tai tik kalbėdamas apie kalbinius dalykus ir visai neliesdamas jokios ideologijos ar politikos. Šiaipjau aš stengiausi būti santūrus, ir vietomis net Lietuvos kalbinin-

kams didžių nuopelnų priskiriu.

Aš manau, jei Tamsta geriau susipažinsi su visa realiaja padėtimi, su tos padėties faktine raida, gal kai ką ir kitokesnį šviesoj imsi vertinti, ne tik dabartiniu, bet ir prieškariniu atžvilgiu.

Dėl Kazlausko mirties priežasties aš nieko tikro negaliu pasakyti. Girdžiu daug visokių gandų, bet jais negaliu patikėti; neįtikinama ir *I Laisvę* nuomonė. Paskutiniame *Pergalės* n-je B. Savukynas labai palankiai apie J. Kazlauską kaip kalbininką rašo. Anoj pusėj galėjo visko būti: galėjo būti sudarytos tokios aplinkybės, kad J. K. pats prisigirdė Neryje, bet galėjo jis būti taip įmantriai nužudytas ir paskui Neryje panardintas, kad niekas ko nors įtartino net pagalvoti negali. O tuo tarpu anos šalies pranešimuose, atrodo, ne viskas pasakyta arba nenorėta pasakyti, ir todėl kai kas lieka neaišku, įtartina. Aš iš visos šios istorijos dar nedarau jokios galutinės išvados: reikia palaukti autentiškesnių, patikimesnių žinių.

Su didžia pagarba

Pr. Skardžius

NB. Šiandien pabaigiau rašyti ir Aidams išsiunčiau Lietuvių kalbos tarmių (Chrestomatijos) recenziją. Gal pasirodys balandžio mėn.

[4]

Washington, D. C.
1971.X.17.

Didžiai gerb. Tamsta,

Visų pirma nuoširdžiai dėkoju už mano straipsnio santraukos puikų išvertimą į anglų kalbą. Dėkuo ir už laiškų fotokopijas: kartais tie laiškai yra įdomūs, ypač kiek iš ten kartais pasireiškia kalbotyrinės nuotaikos.

Paieškojęs dar suradau kelis J. Otrėbskio gramatikos recenzijos atspaudus; vieną iš jų ir siunčiu Tamstai.

Ta proga, perskaitęs tą savo recenziją, ir aš ėmiau daugiau domėtis ryt. aukšt. ds. vardininko formomis kaip *avies* ir kt. Tai yra didelė problema, dar lig šiol kaip reikiant neišspręsta. J. Kazlauskas savo gramatikoje (198 psl.) mano, kad ši galūnė *-ies* per *-eis* < ide. *-eyes* (plg. sen. indų *avayas*, gr. *poleis* ir kt.). Tos nuomonės yra V. Mažiulis, žr. jo *Baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų santykiai* 297 tt. Bet nevisai aišku yra, kodėl *e* prieš *s*, kaip Chr. Stangas pastebi, būtų labai anksti išnykęs, o tuo tarpu toks pat *e* priebalsinių kamienų ds. vardininke iš dalies dar lig šiol tebėra išlikęs, pvz. *širdes*, *móteres* ir kt. – tai viena; antra, kaip sutrumpėjusi nekirčiuota galūnė *-eis* vėliau būtų galėjusi pavirsti į *-ies*? Iš

vienos pusės tam lyg analogija būtų ryt. aukšt. būdvardinė ds. vardininko galūnė -aus (pvz. *grāžaus* „gražūs“), paprastai kildinama iš -awes, bet šalia -aus yra ir galūnė -uos (pvz. *grāžuos* „gražūs“), o šalia nom. pl. galūnės -ies dabar niekur nebevartojama -eis. Iš kitos pusės *ākies* „akys“ ir kt. tesutinkamos tik tvėrečėnų tarmėje šalia *ākys* ir *ākes*, senuosiuose lietuvių kalbos paminkluose ir kitose dabartinėse tarmėse tokių, bent lig šiol, nerasta. Todėl man dar ir dabar rodos, kad minėtoji galūnė -ies yra vėlyvesnių laikų padaras ir veikiausiai kontaminacijos būdu atsiradusi. Tam pradžia, kaip J. Endzelynas ir Chr. Stangas mano, galėjo sudaryti įvardžiai *ānys* ir *aniē*, *pātys* ir *patiēs* ir kt. Prie to gal dar galėjo prisidėti tos pat Tvėrečiaus tarmės nom. pl. *ānes*, *ākes* šalia *ānys*, *ākys* ir kt.; mano kaip argumentas pavartotos formos *sniēnga* iš *sniēgti* (*sniēga*) + *sniīga* tam reikalui, aišku, netinka ir todėl savaime atpuola.

Kaip tyčiomis, viename savo rašomame straipsnyje paliečiu nom. pl. formas *āvies* ir kt., todėl būtų man didžiai įdomu patirti, kokių išvadų Tamsta esi priėjęs šitame dalyke. Būčiau labai dėkingas, jei Tamsta man savo referato bent fotokopiją ar tos fotokopijos dalį galėtum atsiųsti susipažinti.

Pastaruoju laiku aš esu parašęs *Donum Balticum* recenziją, kurioj aš visai kitokių išvadų priėjau, kaip E. Hampas: man vis dėlto atrodo, kad ryt. aukšt. *priemnē*, *prienē* yra sutrumpinta iš *priemenē*, panašiai kaip pvz. *Dūstos* iš *Dūsetos*, *kėlnios* iš *kėlinios*, *šulnys* iš *šulinys* ir kt. Be to, *priemenē* pažįstama ne tik rytiečių, bet ir tolimųjų vakariečių aukštaičių; čia pat priklauso ir žem. *preime-nē* (plg. *priekālas* ir žem. *preikālas*). *Priemenē* iš tikrųjų yra „priešinis kambarys, priešinė, Vorzimmer, vestibulis“, ir todėl, kaip K. Būga galvojo, lengvai gali būti sudarytas iš **preima-* „priešinis, priešakinis“. E. Hampas visą dalyką labai dirbtinai supainioja.

Tiek šiuo tarpu. Lauksiu iš Tamstos žinių.

Su nuoširdžiais linkėjimais

Pr. Skardžius

[5]

Washington, D. C
1971.IX.9.

Didžiai gerb. Tamsta,

Visų pirma ačiū už Tamstos straipsnio ištraukas. Tiesa, jose stengiamasi kaip ką nauja pasakyti ir, kaip Tamsta laiške rašai, pasakyti drąsiai. Bet visai naujų minčių moksle nedaugiausia yra. Tikrai daug ko nauja yra pasakęs pvz. E. Benveniste savo knygoje *Origines de la formation des nomes en indoeuropéen*; jo nemaža minčių kartoja ir V. Mažiulis savo paskutinėje knygoje. Juo toliau į

priešistorinius laikus, juo drąsiau galima spręsti įvairias kalbines problemas, ir, priešingai, juo arčiau į dabartinius laikus, juo sunkiau tai daryti. Pvz. H. Krahe buvo susidaręs labai gražų priesagos *-int-* vartosenos vaizdą senovinėse V. Europos kalbose, ir tam reikalui net buvo sukūręs ištisą logišką šios rūšies žodžių darybos ir reikšmės sistemą, bet, kaip vėliau pasirodė, tai įvairiose kalbose reiškėsi gana įvairiai ir nevienodu laiku. Tai labai gali būti ir su Tamstos keliama senųjų laikų visuotine monoftongizacija: vienur ji reiškėsi, o kitur jos ir visai negalėjo būti. Arba štai J. Kazlauskas mano (ir, kiek žinau, Tamsta jam pritari), kad tokios tarminės veiksmazodžių formos, kaip *dé* „dėjo“, *stó* „stojo“ yra senovės liekanos, o *déjo*, *stójo* – vėlyvesni naujadarai. Bet dabartinėse tarmėse randame ir *didé* „didžioji“ – kasgi tai: senovinė liekana ar vėlyvesnė santrumpa iš *didéja* (*didéji*)? Man antroji prielaida atrodo patikimesnė. Visų pirma reikia kaip reikiant, pagrindžiai tai ištirti dabartinėse liet. tarmėse ir senųjų raštų kalboje, o J. Kazlauskas to nepadarė, – jis taip sprendė, kad taip jam geriau atrodė. Tas pat pasilieka ir su *āvies* „avys“ ir kt.: Tamsta irgi nemėgini galūnės *-ies* atsiradimo visų pirma aiškinti iš pačios liet. kalbos. Formos *plātaus* „platūs“ : *plātuos* „t.p.“ atrodo, gerai dera šalia **akeis* „akys“ : *ākies* „t. p.“. Bet pagal Tverėčiaus ir kitų ryt. tarmių duomenis dar visai nematyti, kad galūnė *-eis* būtų lengvai, be niekur nieko, pavirtus į *-ies*. Juk tos pačios ryt. aukšt. tarmės pažįsta ir galūnę *-ys*: *avys* ir kt. Čia, laiške, toliau negaliu leisti į kritiką, tik tiek galiu pasakyti, kad Tamstos to dalyko aiškinimas yra daugiau tariamas, hipotetiškas, ne realiai įtikinamas. Todėl, aš manau, ir mano laišku nereikia remtis Tamstos straipsnyje. Aš tikiu, kad Tamsta savo referatą, jau galutinai parašytą ar išspausdintą, kaip kitiems, ir man teiksies atsiųsti. To aš lauktu lauksiu. Į Toronto konferenciją, deja, negalėsiu atvykti: pensininkui tai neįmanoma.

Su didžia pagarba

[6]

1972.II.21

Gerbiamasis Kolega,

Didžiai ačiū už *New thoughts on Indo-European phonology*, už kalbotyrinių terminų žodynėlį ir atspaudą iš ZfslPh.

Tamstos referatas apie pirmąją monoftongizaciją man buvo didžiai įdomus: aš jį perskaičiau atsidėjęs. Visą šį dalyką skaitant ištisai, susidarė pilnesnis vaizdas, negu skaitant jo dalį. Visų pirma visa, ką Tamsta sakai šiame straipsnyje, yra didelė iš anksto sukurta hipotezė, kurios metmenų paskui stengiesi ieškoti atskirose indoeuropiečių kalbose ir, daugiausia deduktyviniu keliu eida-

mas prie atskirų faktų, jau nebesunkiai visur randi savo hipotezės atspindį. Tuo būdu kaip pvz. skr. *sakh-ā* < -ē < -ey, taip liet. *deivė* < **dei-woy*, bet skr. *devī* < **dei-vey* ir t.t. Kaip visas šias atmainas reikėtų išaiškinti fonetiškai ar fonologiškai, tuo tarpu nepaaiškinta. Galbūt, senų senovėj veikė kitokie šios rūšies dėsniai? Gal tai tik struktūriškai teaiškintina? Juk šitų labai tolimų hipotetinių dalykų nebegalime paremti vėlyvesniais argumentais. Antra vertus, įrodymas (proof) pagal Tamstą tėra kaip gražuolė (ar grožis?) stebėtojo akyse... Taigi liet. vardažodžių ē-kamieno problema, man rodos, dar tebėra kaip reikiant neišaiškinta: prie kelių ligšiolinių hipotezių dabar Tamsta pridėdai dar vieną naują. Bus įdomu patirti, kokio tai ras atgarsio kitų tyrinėtojų galvojimuose. Šia proga dar noriu štai ką pastebėti. Tos pat rūšies, kaip slavų šaknys *kry-ti*, *ply-ti*, *ry-ti*, ir kt. yra arba galėjo būti pažįstamos ir lietuvių kalboje atitinkamos šaknys *krū-*, *plū-*, *rū-*. Pvz. liet. *krūšnis* „akmenų krūva“ arba *krūstis* „t.p.“, latvių *krūts* „iškyla, kalva, kupstas“ ir kt. rodo šalia *krāuti* buvus ir **krūti*, kaip šalia *lāužti* yra *lūžti* arba šalia *krōšnis* buvo **krōti* „rinkti“ (=latvių *krāt*) ir kt. Šalia liet. *vė-jas*, slav. *vějati* ir kt. Chilinskio biblijos kalboj yra ir veiksmazodinė forma *vėti*; šaknį *vē-* dar turi *vė-tra*, *vė-tyti*, skr. *vā-taḥ* „vėjas“, *vā-ti* ir kt. Abejotina, ar čia šaknis *vē-* yra atsiradus tik priešbalsinėj padėty (in pre-vocalic position), o *vėj-* — in pre-consonantal position; man vis dar rodos, kad *-j-* žodyje *vėjas*, slav. *vějati* ir kt. veikia yra buvęs priesaginis, ne šakninis.

Terminų žodynėly pastebėjau kiek abejotinų dalykų, tam tikrų trūkumų, nevienodumų ir kt. Pvz. *anonimas* yra ne tik anoniminis veikalas, bet ir autorius. *Garsynas* apima vienos kalbos ar tarmės garsų visumą, taigi vokalizmą ir konsonantizmą. *Koinė* pavadinta b e n d r i n ė k a l b a, susidariusi kurios nors vyraujančios tarmės pagrindu, bet pačios *lietuvių bendrinės kalbos* „standard Lithuanian language“ visai nėra, nors ji jau prieš karą buvo plačiai kaip terminas vartojama Lietuvoje; iš dalies tai ten ir dabar jau pradedama vartoti; bet kaip terminas jau išigali šis pavadinimas ir kalbotyrinėj literatūroje, pvz. ką tik pasirodžiusiame dr. P. Joniko veikale *Bendrinės rašomosios kalbos kūrimasis XIX a. antrojoje pusėje. Nacionalinė literatūrinė kalba* „literary language“ yra sudaryta pagal rusų *nacional'nyj literaturnyj jazyk*, ir pačioj Lietuvoj daugiausia tevartojama *literatūrinė kalba* „bendrinė kalba“, kuri iš tikrųjų ir tėra „literary language“. Tėduotas tik vienas prieveiksmis *atgal*, bet iš jo sudarytas būdvardis *atgalinis* visai praleistas, ir todėl nėra nei svarbių jau išigalėjusių terminų su tuo būdvardžiu, pvz. *atgalinė* (regresyvinė) asimiliacija, *atgalinis* (retrogradinis) darinys „Rückbildung, retrograde Ableitung“ ir kt. *Vardžodis* nėra vien „substantive“; jis apima daiktavardžius ir būdvardžius, todėl vokiškai teisingai verčiamas *Nomen, Nennwort*. Taip pat nėra jau vartojamų lietuviškų terminų *pėrraša* „transkripcija“ (rodos, A. Salio sudaryta, vartojama Liet. enc-joj ir kt.), *pėrbalsa* „Umlaut“, *pėrkaita* „Veränderung, Wandel“ (pvz. *priebalsių perkaita* „Lautverschiebung“) ir kt. *Kaitėba* yra „fleksija, inflection“. Ir tt. Apie tai gal teks kur kitur plačiau parašyti.

Lituanistikos Darbų III tome pasirodys mano J. Kazlausko gramatikos recenzija, kur mudviejų nuomonės dėl nom. pl. *vāgīes* ir kt. jau beveik nebesiskiria. Visa, ką čia rašau, tėra mano pirmieji įspūdžiai, todėl to nereikėtų kur kitur panaudoti. Su nuoširdžiais linkėjimais

Pr. Skardžius

[7]

1973.I.8.

Didžiai gerb. Tamsta,

Ačiū už K. Korsako ir V. Mažiulio laiškų fotokopijas, bet aš neradau ko nors ypatingo: pirmasis pasitenkina vien bendrybėmis, o antrasis yra didžiai susidomėjęs Tamstos bendradarbiavimu Baltistijoje.

Prieš kelias dienas aš gavau iš K. Korsako laišką, kuriame jis Lietuvių kalbos ir literatūros instituto vardu pažadėjo padėti mano dabar rašomam darbui dalykine informacija ir Instituto nutarimais kaip kuriais dabartinės liet. bendrinės kalbos reikalais. K. Korsakas yra senas mano pažįstamas, dar nuo studentavimo laikų, ir jis Lietuvoje gerai žinomas kaip marksistinis liet. literatūros kritikas.

Liet. skautų reikalą Tamsta, man rodos, gana siaurai supratai: tai yra patriotinė tikiybė jaunimo organizacija, kuriai bet kokia komunistinė propaganda yra nepriimtina, ir todėl jie jos negali toleruoti savo leidžiamuose raštuose; antra vertus, jiems kalbotyrinis darbas, kad ir populiariai parašytas, vargiai yra įmanomas, juo labiau, kad jie patys yra skurdžiai, kad galėtų leisti specialiesnio turinio knygeles, ir todėl negalima iš jų reikalauti, kad jie daugiau domėtųsi lingvistiniu turiniu; jie, žinoma, nėra tiek lingvistiškai išsilavinę, kaip Tamstos studentai, ir iš jų gal tik vienas kitas iš dalies tesidomi baltistika arba tik vienu kitu baltistikos, gal daugiau lietuvių kalbos dalyku.

Labai gaila, kad toks gabus ir santūrus kalbininkas kaip A. Sabaliauskas didžiai nesveikuoja. Tai yra tikra nelaimė su lituanistais: neseniai mirė J. Senkus, J. Kazlauskas, J. Lebedys, E. Mikalauskaitė, čia Z. Ivinskis, A. Salys ir kt. Taip jau lemta.

A. Salys yra senas mano kolega: abu 1923 m. stojome į universitetą, ilgą laiką abu drauge dirbome, ir aš gerai mačiau, kiek jis ryžosi į konkrečius mokslinius darbus. Dar Lietuvos universitete aš jam siūliau studentams parašyti sudėtinę liet. kalbos mokslinį vadovėlį gramatiką, bet iš to nieko neišėjo: pažadai liko pažadais. Šalia savo puikios disertacijos jis paliko dar savo liet. kalbos tarmių paskaitas, bet tai surašė jo paskaitų klausytojas J. Labokas, ne jis pats.

Kitas svarbus darbas yra Lietuvių rašomosios kalbos žodynas, prie kurio jis prisidėjo nuo P raidės vidurio: čia jis gana daug naudinga padarė lietuvių kalbos mokslui ir bendrajai ide. kalbotyrai; bet tas darbas buvo svarbiausias pagrindas, dėl kurio jis prof. A. Senno rūpesčiu anksti galėjo į šį kraštą atvykti. Būdamas geros kalbinės orientacijos ir erudicijos, jis tenorėjo išleisti tik gerus, jau gerai apdorotus darbus, ir todėl jų jis mažai teparašė. Philadelphijos universitete jis turėjo skaityti daug kursų, kuriems reikėjo naujai ruoštis, nes jis jų nebuvo specialiai studijavęs. Šiame krašte su A. Saliu man neteko kalbėti apie jo darbus, bet iš jo interviu savo amžiaus 60 m. proga (tai buvo paskelbta Drauge) sužinojau, kad jis buvo sumanęs parašyti savotišką etimologinį istorinį liet. kalbos žodyną, kuris gerokai turėjo skirtis nuo E. Fraenkelio žodyno. Tam iš dalies jau ruošė medžiagą, rašydamas įvairius kalbotyrinius istorinius straipsnius LE (= *Lietuvių enciklopedija*, 1–37, Boston, 1953–1985, A.S.) daugiausia apie lietuvių vardus, pvz. Jogaila, Vilnius ir kt. Taip pat tuo reikalu jis specialiai buvo į Lietuvą nuvažiavęs rinktis medžiagos. Bet kaip visados, taip ir šiuo atveju visas tas jo pasiryžimas labai toli nusitęsė ir nebespėjo įgauti konkrečios formos prieš jo mirtį. Savo paskaitoje Lituanistikos Instituto suvažiavime Chicagoje aš irgi reiščiau mintį, kad liet. etim. žodynas turi būti rašomas ne kur kitur, kaip tik Lietuvoje.

Su Lietuva čionykščiams lietuviams nelengva bendradarbiauti: tenai pirmoje vietoje žiūrima ideologijos, politikos, ne mokslo. Pvz. aš prof. Z. Zinkevičiui dukart siunčiau Lit. Instituto suvažiavimo darbus, kur ir Tamstos paskaita apie J. Kazlauską išspausdinta, bet jis to visai negavo. Lietuvos valdovai bendradarbiavimą supranta labai vienašališkai.

Kaip ir kiek kalbininkai gali dirbti Lietuvoje, aiškiai galime matyti iš jų darbų. Bet, rodos, ir ten nėra viskas be tam tikrų kliūčių; pvz. tai iš dalies rodo tragiška didžiai gabaus jauno kalbininko J. Kazlausko mirtis.

Tiek lituanistai, tiek baltistai šiame krašte negali daug ko padaryti: čia daug ko trūksta, ypač gausių liet. kalbos šaltinių; antra vertus, lituanistinės, kiek daugiau baltistinės studijos čia tėra gana retos, ir tai ne kaip savarankiški objektai, bet daugeliu atvejų kaip lyginamosios kalbotyros dalis arba priedėlis prie slavistikos. Kadangi čia dabartinės lietuvių kalbos arba jos istorijos studijos yra sunkiai įmanomos, todėl iš šios srities lig šiol visai nedaug tėra pasirodžiusių ir specialesnių kalbotyrinių tyrinėjimų, monografijų, išskyrus pvz. A. Senno *Handbuch der lit. Sprache*, G. B. Fordo senosios liet. kalbos leidinius ir dar šį tą. Todėl suprantama, kad pats svarbusis liet. kalbos mokslo ir apskritai baltistikos darbas tegali būti dirbamas Lietuvoje; kitur gali daugiau pasirodyti tik atskirų studijų. K. Korsako atsargi nuomonė apie lituanistinius darbus yra visai suprantama. Apie platesnes baltistikos tolimesnio vystymo perspektyvas man sunku ką spręsti.

Šia proga aš vėl Tamstą prašysiu pagalbos – išversti vieną neilgą santrauką į anglų kalbą. Lituanistikos Instituto Darbų III tome spaudinama mano specia-

lesnė monografija „Lietuvių vandenvardžiai su -nt-“. Kai gausiu korektūrą, tuojau surašysiu santrauką ir Tamstai nusiųsiu.

Tiek šiuo tarpu. Pasisakiau dėl atskirų dalykų, apie kuriuos mano nuomonė Tamstai gali būti šiek tiek įdomi.

Linkiu sėkmės baltistikos darbuose: Tamsta savo ryžtingumu čia gali nemažą ką padaryti.

Su nuoširdžiais linkėjimais

Pr. Skardžius

[8]

1973.I.14

Didžiai gerb. Tamsta,

Man malonu, kad aš Tamstai galiu ką padėti, nors ta mano pagalba dabartinėje aplinkybėje yra labai maža. Tamsta esi mokslo entuziastas, atsidėjęs rūpiniesi mokslo reikalais, todėl ši mokslinė nuotaika ir mane žavi. Aš visą laiką gyvenau mokslo rūpesčiais, bet paskutiniame amžiaus ketvirtyje aš visai nedaug tegalėjau dirbti tikrąjį mokslo darbą: keli mano sugalvotieji ir iš dalies pradėtieji mokslieški darbai liko neįvykdyti dėl netikėtos katastrofos. Dar Vokietijoje buvau susitaręs su universitetine Goettingeno knygų leidykla, kad aš vokiškai išversiu savo Lietuvių kalbos žodžių darybą, ir beveik trečdalį to darbo jau buvau atlikęs, bet čionykštės aplinkybės man neleido jo baigti. Tačiau mano mokslo dėmesys dėl to nei kiek nesumažėjo. Ir aš labai džiaugiuos, kad kartais galiu su Tamsta pasikalbėti apie vieną kitą mokslo dalyką, nors aš ne visados galiu dėl laiko stokos į viską daugiau įsigilinti.

Dabar dėl A. Sabaliausko knygelės *Žodžiai atgyja*. Tamsta labai gerai padarei, kad tą knygelę išvertei į anglų kalbą, ir ją reikėtų kaip nors išleisti. Šio krašto lietuvių skautai tam reikalui nelabai tinka. Prieš kelias dienas susitikęs dėl to kalbėjau su V. Trumpa, istoriku, buvusiu Lietuvos universiteto asistentu, bet dabar dirbančiu Kongreso bibliotekoje. Jis mano, šią knygelę gal galėtų išleisti „A. Mackaus Knygų Leidimo Fondas“, kurio reikalų vedėjas yra: Mr. G. Vezys (6349 So. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60629). Šis žmogus yra geras V. Trumpos pažįstamas, nes jis (V. Trumpa) priklauso tam Fondui ir, rodos, net yra to Fondo valdybos narys. Šis Fondas yra liberalių žmonių sambūris; jei Tamsta nutartum į tą Fondą kreiptis, tai V. Trumpa suteiktų reikiamą pagalbą; tik prašom pranešti, kada nuspręsi kreiptis, jei dar nesi kur kitur užsiangažavęs. Tam žygiui ir aš pritarčiau.

V. Maciūnas savo laiku yra pranešęs, kad minėto rašinio korektūros bus at-

siųstos dar prieš Kalėdas, bet aš jų dar lig šiol negavau, o be rankraščio, kuris turi būti atsiųstas drauge su korektūromis, aš nelabai galiu kaip reikiant parašyti ir santraukos. Kai tik tai gausiu, aš tuojau parašysiu šią santrauką ir ko greičiausiai ją Tamstai nusiųsiu išversti. Aš žinau, kad ilgi lietuviški sakiniai gana sunku angliškai versti. Ačiū už pažadėtą pagalbą.

Su geriausiais linkėjimais

Pr. Skardžius

NN. Gal Tamsta ką daugiau žinai apie A. Sabaliausko likimą?

P. S.

[9]

1973.II.14

Didžiai gerb. Kolega,

Pagaliau aš gavau iš V. Maciūno savo darbo rankraštį bei korektūrą, ir todėl tik dabar tegalėjau parašyti santrauką. Tai iš tikrųjų nėra santrauka tikra to žodžio prasme: aš joje trumpai surašiau įvado mintis ir pačias išvadas. Viso darbo, gana specialaus, prisipažinsiu, nemokėjau trumpiau ir glausčiau „sutraukti“.

Aš gerai žinau, kad lietuviški sakiniai, ypač manieji, yra dažnai ilgesni, negu yra įprasta anglų kalboje; tai ypač apsunkina šalutiniai dalyviniai bei pusdalyviniai sutrauktieji sakiniai. Šiaip taip mėginau rašyti trumpesniais sakiniiais, bet ir šį kartą nedaug kas man geriau išėjo. Gal Tamsta juos kaip nors „suskaldysi“.

Išverstą „santrauką“ prašom tiesiai nusiųsti V. Maciūnui (247 E. Albanus St., Philad. 20., Pa. 19120)

Už šią pagalbą būsiu didžiai dėkingas.

Su geriausiais linkėjimais

Pr. Skardžius